

L'ALTRA CARA DE LA HISTÒRIA

Crims de guerra impunes

JORDI GARCIA-PETIT

Disposem d'una abundant bibliografia sobre els crims dels nazis i està bé que sigui així. En canvi, escasseja la literatura sobre els crims dels vencedors, en particular dels anglo-nord-americans; fins i tot, s'ha volgut ignorar que aquests cometeren horribles crims de guerra, com ho són la destrucció de ciutats o pobles sense motiu i les devastacions no justificades per exigències militars. L'historiador alemany Jörg Friedrich, de reconeguda imparcialitat i gran especialista de l'Holocaust, acaba amb el silenci i posa remei a aquella deficiència. Ha dedicat deu anys a escriure *El incendio. Alemania bajo los bombardeos. 1940 - 1945* (Taurus), una descripció documentada, escriptura, de l'horror viscut per una població urbana de 30 milions d'inno-

cents sotmesa a un implacable bombardeig durant cinc anys, i que ha remogut negres records en els supervivents i ha colpit els lectors madurs i els joves. El llibre de Friedrich, completat a Alemanya amb un volum d'impressionants fotografies comentades, obliga a una nova mirada sobre l'Alemanya de la guerra. L'anihilament de jueus, russos, polonesos, gitans..., mereix un judici moral clar; els morts civils alemanys semblaven a molts -encara ho semblen avui- éssers castigats, al marge, doncs, de qualsevol compassió i sense dret a justícia i reparació pels crims de què foren víctimes.

El bombardeig estratègic de les ciutats alemanyes, un atac directe, injustificat, contra la

UN ATAC AERI SOBRE ALEMANYA DURANT LA SEGONA GUERRA MUNDIAL

població civil, fou una decisió planificada metòdicament, adoptada amb coneixement de causa pels dirigents anglo-nord-americans -amb un entusiasta Winston Churchill al capdavant- i executada fredament pels militars. Es decretà així, implícitament, la culpabilitat col·lectiva del poble alemany. Les armes utilitzades havien estat concebudes per produir la més gran destrucció possible del centre de les ciutats, i l'arma reina fou la bomba incendiària de tub de termita, capaç de provocar inextingibles incendis, vertaderes tempestes de foc que feren desaparèixer ciutats senceres, i que combinada amb la bomba

rebertaedificis i la bomba d'ignició retardada causaren una devastació sols superable -i només per poc- per les armes nuclears. A tall de mostra, sobre Osnabrück se'n llançaren, d'incendiàries, 180.000 en una sola nit, sobre Dresden 650.000 en el segon raid d'una mateixa nit, però sobre Essen un milió en dues nits successives.

L'ARMA PREFERIDA: EL FOC

La història es materialitza en pedra, fusta, vidre, paper, teixits i pell, això és, en material inflamable. Aquest caràcter del continent de la història explica per què el foc fou l'arma preferida. Resultava més eficaç per atènyer el fi perseguit cremar

una ciutat i el seu contingut que volar-la. Es tractava no solament de desmoralitzar la població, sinó de trencar l'ànima d'un poble, d'esborrar la seva història, de fer-li perdre la memòria de si mateix, per això els centres de les ciutats foren arrasats abans que les perifèries on hi havia les fàbriques d'armament. Eren objectius predilectes les ciutats mitjanes i petites perquè disposaven de nuclis històrics comprimits i densament poblats. Moltes estaven desprotegides i no tenien cap valor estratègic, com ara Aquisgrà, la capital carolíngia, assolada el 1943, Friburg, la ciutat gòtica i barroca reduïda a un milió de metres cúbics de

runes, Trèveris, la ciutat romana d'August i Constantí, incendiada per l'acció de 1.000 bombarders i que cremà durant quatre dies, i Wurzburg, una joia del rococó, destruïda en un 90 per cent. Res no estava estalvi dels explosius i el foc, ni les catedrals, ni els hospitals, sovint identificats amb una gran creu roja. Més de 150 ciutats alemanyes patiren una destrucció d'entre el 70 i el 90 per cent del seu centre històric; unes quantes, Hamburg, Brunsvic, Coblença, Colònia, Hannover..., perderen encara més.

ENCERT PEDAGÒGIC I MORAL

Friedrich ho exposa amb gran encert pedagògic i moral. Fa presidir, en gairebé tots els casos, la ressenya del patrimoni arquitectònic i cultural que la ciutat havia acumulat al llarg de segles a la descripció minuciosa de la seva destrucció, sense oblidar mai el recompte de les víctimes. Se'n calculen 600.000, de les quals 72.000 criatures i 42.000 estrangers, però qui ho sap quantes foren realment en aquelles circumstàncies en què hi havia milions de persones desplaçades.

Hi ha qui proposa situar el bombardeig estratègic d'Alemanya en el context històric de la barbàrie generalitzada per relativitzar-ne els efectes -¿no van bombardejar els alemanys, al capdavant, Varsòvia, Rotterdam, Belgrad, Londres, Birmingham, Coventry, Manchester...?- i per *comprendre'l*, després de la destrucció i el carnatge que deixaren els nazis en els territoris ocupats. Jörg Friedrich sentència amb estil lapidari la polèmica: "Aquella [la guerra contra Alemanya] fou una guerra total, amb una causa justa i uns mitjans injustos, que contradien l'objectiu que s'intentava assolir".

PARLEM-NE

A Jordi Mir

No hi ha com moure's una mica per veure món. I veure món sovint vol dir quedar enlluernat per un conjunt d'impressions ineborrables. Passeu el Coll de Comiols i aneu baixant a la Conca de Tremp, amb calma, per passar-hi un parell o tres de dies, si pot ser guiats per un expert i apassionat de la comarca. A poc a poc us anirà amarant l'ambient. Sentireu les peculiaritats d'aquell llenguatge (*No van venir perquè al final se'ls feve tard*), a cavall dels costums ancestrals: travessareu *rebolledes* i el guia us aclarirà que són boscos de *rebolls*, d'alzines o roures joves nascuts de les *rabasses* i aprofitats per fer la llenya necessària per a l'hivern, abans de l'era de les calefaccions modernes; i us farà saber que de *rebolledes* només en tenien les cases bones. Quan caigui la tarda haureu passejat per Biscarri, per Orcau, pels Nerets i, mentre assaboriu aquests topònims ferrenys, amb una mica de sort sentireu un tros de conversa: "Aquella franja blava d'ahir donava tots els *agalius* que avui faria bo", i

arribats a casa tindreu la increïble sorpresa que Coromines havia sentit gairebé això mateix fa més de vuitanta anys: "Aquells castells de núvols que, al migdia d'ahir, van sortir a la banda de marinada, van donar-me molts *agalius* de que plouria". I sabreu que *agalius* vol dir 'indicis'.

L'endemà, després d'una nit de silenci integral, us deixareu conduir al castell i al monestir de Mur i quedareu sense respiració davant uns imponents murs mil·lenaris que semblen d'ara mateix. Però la sorpresa serà encara més gran quan vegeu l'altra joia de la Conca, el castell de Llordà, el monument romànic civil més important de Catalunya, ara restaurat a còpia d'esforços i de fe dels alcaldes de la Conca Dellà. No podreu estar-vos de preguntar què és això de la "Conca Dellà" i us aclariran que els de Tremp divideixen aquest espai encerclat de

muntanyes en dues parts: la de *Deçà* el riu Noguera Pallaresa, és a dir la del seu cantó de riu, i la de *Dellà*, paraules també venerables si voleu remenar diccionaris. Si passeu per Llimiana, veureu el magnífic triple absis de l'església, que el guia va fer sortir d'unes parets velles que l'havien fet oblidar: una de tantes històries d'aquest romànic que avui ens enorgulleix de lluir però que en altre temps no tenia valor. I, tot zigzaguejant per aquella vila encimbellada, en una placa llegireu un misteriós "Carrer de Mü", que potser no és altre que "Carrer de Mu", és a dir del *mur*.

Com que ja serà de llarg migdia, fareu cap a Sant Martí de Barcedana, saludareu el capellà octogenari que encara trafica per aquests llogarets amb el seu cotxe i entrareu a fer un gran dinar a cal Roca. Però abans de l'àpat admirareu un parell de sitges,

la del vi i la de l'oli que segles enrere donaven vida a la casa més forta d'aquests voltants, i saludareu els vells que seuen als escons d'una altra meravella migmil·lenària: el "foc de rogle", que el jove de la casa us dirà que s'ha salvat miraculosament per una raó semblant a la que dèiem de Llimiana. El foc de *rogle* és un patriarcal foc de *rotllo* o reunió, envoltat de bancs per a la dotzena llarga d'amos i mossos que s'hi arremoraven a l'hivern i que era, i és, el centre de la vida de la llar, amb una xemeneia que puja fins allà dalt, negra de sutge i solemne com les coses immutables de la terra: al País Valencià i fins aquí dalt, se'n diu *rogle*, amb dues clares *gg* i una sonora *o* oberta. A l'altra banda de la vall, penjada en un llomet, veureu l'ermita del Sant que brilla amb el sol de la tarda: la gent es pregunten, simplement, si "enguany aniràs al Sant" o, màxim, "al Sant del Bosc", l'últim diumenge de setembre. Naturalment, volen dir Sant Salvador, i no hi falta ningú dels rodals. L'endemà us esperen unes altres sorpreses, que poc us pensàveu quan vau sortir de Barcelona. Us les contaré la setmana entrant.

Agalius

JOAN SOLÀ